

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél
íven. Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-
évre 7 korona. Egyes szám ára 30 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium;
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Klerikalizmus — antiszemítizmus.

Nem szívesen szólunk bele mások közt folyó vitatkozásba s most se tennők, ha az egyik vitatkozó fél nem olyan organum volna, melynek nyilatkozatait — bármennyire csak a szerkesztő magánnézeteit tartalmazzák is — a kívül állók nem minden alap nélkül tekinthetik a magyar protestáns irodalmi körök általános felfogása tükrözőjének.

Valaki ezt írja: „*Ha vallásos nem is lehettem, de életemben, munkámban benne volt a protestantizmus*“. A másik valaki a szívét érzi összeszorulni emiatt, mert „arról van szó, hogy valaki lehet kálvinista, vallásosság nélkül, lehet protestáns anélkül, hogy keresztyén lenne . . . . azt egész komoly képpel mondják és hallgatják, hogy valaki kálvinista, bár nem vallásos. Buzgó kálvinista, de teljesen hitetlen ember.“ Holott „*Kálvinista az, ki az élő Isten felségjogaiért küzd*“. — A harmadik valaki meg ezen az utóbbi mondaton botránkozik meg: „Te azért küzdesz kálvinista felebarátom? Én azt hittem: sok minden másért. Azt hittem, a kálvinizmusba belefér egy mai ember egész gondolatvilága. De úgy látszik, a tanár urak már kiküszöbölnek belőle minden mást. Csakis a felségjogok maradnak. Vagy csak a jogok: *a hatalom, mely mindinkább kezd összetorlódni némely kálvinista klerikalizmus markában*.“

A kálvinistaság — én jobban szeretem úgy mondani: református keresztyénség — bizonyára a vallás alapján határozódik el más társadalmi köröktől. Vallás viszont nincs az élő Istenbe vetett hit s az élő Isten törvényének uralmára törekvés nélkül. A református keresztyénségnek valóban az a célja — és ha nem az, akkor célja nincsen is —, hogy megvalósítsa már a földön az Isten országát, amely Jézus szerint „*a ti szívetekben vagyon*“. A református keresztyénség minden munkájának arra kell irányulni, hogy mindnyájunknak szíve tiszta, jó, nemes,

áldozatkész, igazságos, emberszerető, vagyis hát: Isten országa legyen. Ezt jelenti az, hogy küzd az élő Isten felségjogaiért — és ezt a küzdelmet folytató kálvinistaságba bizony belefér a mai ember egész gondolatvilága.

Ám csakugyan vannak sokan, akik azt mondják: Kálvinista vagyok, bár nem tudok vallásos lenni. Azt jelenti ez, hogy ezek az emberek teljesen hitetlenek, akiknek nincs helye a református keresztyénségben? Azt jelenti, hogy eldobnak maguktól mindent, ami vallás és hiányzik belőlük minden, ami az Isten országaiért folytatott munkához kell? A legtöbb esetben nem azt jelenti. A legtöbb esetben csak annyit akar mondani az így beszélő, hogy ő a dogmák rejtelseiben járatlan, azokkal nem is törődik; hogy a templomban hall olyat is, mit nem tud elhinni s ezért inkább nem is megy templomba; hogy a papok ajtatos tanításait nem szívesen hallgatja, mert egynémely keserű tapasztalata van arról, hogy azok nem mindig őszinték. Csak ennyit akar mondani, de amellett — ha nem mondja is — uralma alatt áll a keresztyénség, és nevezetesen a református keresztyénség tanításának; sokszor nem is tudva, sokszor egyenesen tagadva: *cselekszik* a keresztyén tanítások szerint s bár azt hiszi, független Krisztustól, követi és szolgálja Krisztust.

Nem mondom, hogy jó, ha ilyenekből áll a református keresztyénség. Sőt mondom, hogy ennek — ha hisz létjogosultságában — kötelessége a maga tagjait öntudatos református keresztyénekké nevelni. Ám mondom azt is, hogy ezt nem éri el azzal, ha a könnyelműen beszélőre rá kiált: Te pedig nem vagy kálvinista, mert nem küzdesz az élő Isten felségjogaiért.

Klerikalizmus? Hol van abban klerikalizmus, hogy valaki az Isten — és egyedül csak az Isten — uralmát sürgeti? Hiszen ez éppen a legradikálisabb ellentéte a klerikalizmusnak. Tehát aki embertársától kálvinistaságának bizonyosságául azt köve-

teli, hogy magát az élő Isten felségjogáért küzdők oltárára szánja fel s arról, ki ezt magáról nem hirdeti, azt állítja, hogy kálvinistaságát csak egy borjú hiszi el: semmiképen sem klerikális, csak csupán olyan fanatikus, ki — ha elvileg van is igaza — nincsen hasznára a protestantizmusnak.

*

Ha valaki a maga felekezetéhez tartozók iránt ilyen szigorú, nem csoda, ha kemény más felekezet irányában.

Sok szellemes csípést olvastunk mostanában a magyar protestáns irodalmi társaság kiadványaként megjelenő szemlében a zsidóság ellen, néha olyan kegyetlent, hogy — bár nem vagyunk sem zsidóság, sem Protestáns Irodalmi Társaság — magunk is majd felszisszentünk bele. Most aztán — megint csak polemiából folyólag — maga a szemle felveti a kérdést: Antiszemitizmus?

Nem merném a kérdő jelet felkiáltó jellel cserélni fel, hiszen a cím alatt az mondatik, hogy: „maga a zsidóság, mint faj és vallás reánk nézve teljesen közömbös volna, mert a világ romlás oka nem a zsidóságban, mint fajban, pláne vallásban rejlik, hanem magában az emberben.“ De viszont nem csodálkozom, ha valaki odaképzeli a felkiáltó jelet, mert a világromlás okát magában rejtő ember, úgy látszik, mégis csak a zsidósága révén leszen a világromlás okává, mivel „a zsidóság a maga sajátságos

kultúra köziségével ez idő szerinti némely rétegében relative aggasztóbb bacillushordozója a világmentés bizonyos csíráinak.“

Nem akarok vitatkozni azon, mennyire hajlamosabbak a bűnre, vagy legalább a világmentést előidéző magatartásra a zsidók, mint más emberek. Látom ugyan, hogy vannak a „csalni = keresni“ elvet követők közt előkelő ősök maradékaik és kiválóképen keresztyének is; s hogy — ha a nyereségvágyból elkövetett bűncselekmények legnagyobb részében csakugyan zsidó is a bűnös — magukat a nyereszkeskedéssel járó pályákat, amelyeken az eféle bűncselekmények könnyebben követhetők el, túlnyomóan zsidók lepik el; tudom azt is, hogy ez nem pusztán azért van így, mert a zsidók szeretik a nyereszkeskedéssel járó pályákat, hanem azért is, mert évszázadokon át máshol nem volt számukra hely; tudom azt is, hogy az ember belső mivoltában nem utolsó helyet foglalnak el az elődöktől átörökölt képességek s így természetes, hogy sokkal nagyobb egyéni romlottság kell a bűnösséghez, ha valakinek évszázadok óta tisztelt, megsüvegelt emberek voltak az elei, mint hogyha a szép apjára nyolcvan évvel ezelőtt még ráuszították a kutyát. Mondom, nem vitatkozom: elismerem tényül, hogy a zsidók közt relative igen sokkal több a haszonvágytól vezetett bűnös, és vállalom egy percre, hogy a zsidóság a bacillushordozó, a zsidóság a bűnös.

Tárca

Almodunk.

*Az élet csupa szenvedés és próza
És benne mégis mindig álmodunk.
Szálló az illat, hervadó a rózsza, —
De míg miénk a percek tűnő sodra:
Örülni és élvezni még tudunk.*

*Fáradt vánszorgás legtöbbször a sorsunk,
De mindenütt int ránk egy kis sugár!
— S kik még imént görnyedve robotoltunk, —
Feledve sok vágy- és remény-halottunk, —
Fenn szállunk újra, mint szabad madár!*

Krúzselyi Erzsébet.

Emlékezés a Halál Hegyéről.

Elszorult szívvel veszem kezembe tollamat, hogy néhány szerény szóban megemlékezzem a szomorú nevű és jelentőségű „Halál Hegyéről“, mely Toporuc és Rancese között fekvő síkság testéből meredeken emelke-

dik ki s döbbenetes zordonságával s színtelen kopárságával már előre eljegyzti magát a halál fogalmának.

Gyarlónak vélem magamat, hogy e mélységes szomorú képhez megfelelő keretet illesszek. De úgy érzem, hogy ezzel tartozom a honfiai kegyeletnek s azoknak a szíveknek, kik elvesztett kedvesükért gyászfátyolt viselnek s ki nem apadó könnyhullással keseregnek. Valahányszor a csernoviczi kórházakban fekvő betegeim és sebesültjeim között megfordulok s a „Halál Hegye“ említésbe jön, forró könnyek csillognak a hősök szemében, miket a szeretet és vigasz szavaival is alig tudok letörölni. Katonáink emlékéből kitörölhetlen e név, melyet hű szívek hű kegyelettel emlegetnek.

A klasszikus kor gyöngéd szeretettel ápolta hőseinek emlékét. Monumentális kőbe vésette ez örök szép szavakat:

Ἦ ξείν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
Κείμεθα τοῖς κείων ῥήμασι πειθόμενοι.

400 spártai vitéz a túlnyomó ellenséggel nyílt csatában küzdve, meghalt a thermopylaei-szorosnál, hazája szent törvényéért.

A Krónikás szava visszazeng. A heroikus múlt

Azt hiszem, embercsoportok bűnösségének megítélésében sem vezethet más szempont, mint egyes emberekénél. Már rég túl vagyunk azon, hogy az elkövetett bűnös cselekvést megtorolni akarjuk: a modern büntetőjog a maga célját abban látja, hogy a társadalmat megvédelmezze a bűnösök ellen.

Nos, hát a zsidóság bűnös, védjük meg a társadalmat ellenében. A megvédés történhetik azzal, hogy a bűnöst végleg megakadályozzuk a cselekvésben, vagy azzal, hogy megjavítjuk. Az előbbi a született és más olyan bűnösökkel szemben van helyén, kiknek megjavítására nincs remény. Azok ellen azonban, kik javulásra alkalmasok, a tehetetlenné tevés nem helyén való.

Vajjon a zsidóság olyan bűnös, hogy nincs remény a javítására? Ha *nincs*: akkor értem a folytonos pellengérezést, mint a lehetetlenné tevés alkalmas eszközét. De azt hiszem, a protestáns keresztyénség, még ha hajlandó is a zsidóságban látni a bűnöst, ezt a konzekvenciát nem vállalja.

Ha meg *van*, mert a zsidóság — helyesebben az egyes zsidók — relatíve bűnösebb voltának a társadalomból évszázadokon át szenvedett kítaszíttatás jó részt az okozója: helyes ez az eljárás?

Rossz nevelő az, ki a gyermeket jó szó helyett folytonos dorgálással akarja nevelni.

Azt hiszem, a magyar protestántizmusnak nem az a feladata, hogy a zsidókat valódi és

képzelt bűneik folytonos hánytorgatásával elvaddítsa, hanem az, hogy keresztyén szeretettel, emberséges érzéssel a magyarságnak és a protestáns keresztyén felvilágosodottságnak őszinte és ragaszkodó híveivé tegye.

Egyház

A középszabolcsi református egyházmegye tavaszi közgyűlése.

1916 április 11. és 12. napján tartotta a középszabolcsi református egyházmegye tavaszi gyűlését Nyiregyházán. A gyűlésen az egyházmegye mély tudású, gazdag tapasztalati bölcseséggel megáldott esperese, Görömbei Péter elnökölt kipróbált hűségű, régi nagyokra emlékeztető buzgalmú társával: Gencsy Albert gondnokkal együtt.

Lelkészek közül alig néhány maradt el; kit a lelkesi munka, kit betegsége tartott távol. Mennél előbbre haladunk ebben a vérrel, gyásszal, egyben dicsőséggel, jobb jövő reménységével teljes időben, annál inkább érzi az ember a vágyat: „Te hozzád, Uram Isten, közelebb, közelebb...!”

Ezt az érzést fejezte ki a XXV. zsoltárt éneklő lelünk s esperesünknek szívünket Istenhez emelő buzgó imádsága.

Ez az eszme vezette tanácskozásainkat. Az esperesi időszaki jelentésből az ott megszokott gondos csoportosítással értesültünk az egyházmegye külső

ismét visszatér. Legendák újulnak fel! Az uzsoki szorosnál néhány ezer hős magyar katona tízezreket vert vissza. Kalapján, keblén honi virággal, ajkán zengő magyar nyelvvél s mennyegzői mosollyal meghalt boldogan, hogy vérevel védje a Kárpátot, mely hazája homokát körülkoszorúzza. Thermopylaenek itt volt a mása, mely a klasszikus kort meg is koronázta drága vérnek pirosuló gyöngyszemeivel. Nép, faj, nemzetiségre való tekintet nélkül emeljünk emlékkövet az uzsoki szorosnál, hiszen ott tört meg a reánk zúduló xerxesi özönhad. A hálás szeretet s kegyelet virágaiból fonjunk koszorút, mely hervadhatatlan lesz!

De menjünk tovább e könnyfátyolos földön. Véres vállainkon hordozzuk a nehéz keresztet s vigyázzunk, hogy össze ne roskadjunk. Lépünk fel a „Halál Hegyére” szent kegyelettel. Hős áldozatok fekszenek itt: annyi szépség, annyi jóság és reménység! Nem nyílt csatában küzdve hullottak el, hanem a kegyetlen orosz fufang rejtett helyen felállított telefon jelzése zúdította reájok a srappell és gránát tüzes poklát. Sokan fekszenek ott, de helyét egy is el nem hagyta. Nem hagyta el helyét még parancs szóra sem, mert ő csak egyet érzett, egyet tudott, ami lelke mélyébe beiratott az első

édesanyjai csókkal, a ringó bölcső tündér meséjével: Szeretni és meghalni bátran a hazáért!

Dicső gondolatok fűződnek tehát e hegyhez. Ne borzadjunk azért fellépni erre a hegyre. Most már nem oly kopár, nem oly zordon e hely, véreseppek nyomán virágok nyíltak ott s tavaszi napsugár szőtt reá aranyos szemfedőt. Ne eméssze szívünket, hogy annyi sok fakeseszt feketélik ott. Hiszen ez az igazi jutalma a híven küzdőknek úgy az életben, mint a halálban. Ez volt a töviskoszorús szeretete is! De a halál után jön az apotheózis és a kiegyenlítődés! Ne szomorítson el, hogy annyi sok jeltelen sirt látunk a „Halál Hegyén”. Számukra emeljünk emléket szíveinkben. Ne sírjunk, hanem emlékezzünk. Hiszen azért haltak ők meg, hogy a jövő ifjúságának ártatlan álmát, a családi élet nyugalmát, nemzetek szabad fejlődését s a földről száműzött szeretet és béke eljövetelét biztosítsák. Emlékezzünk és emeljünk emléket szíveinkben, mely érenél maradandóbb legyen.

Pálur István,
csernoviczi tábori lelkész.

és belső életeről az ősz óta. A nagy tusakodásról, amely folyik itthon is, a soha meg nem sokalt áldozattételekről, melyekben híveink, egyházaink, a társadalom egymással versenyeznek. Folyik a munka serényen mindenütt, áldozni, adakozni a jelen sok nyomorúságainak enyhítésére, a győzelem biztosítására. A háború hullámverései egy új kérdést is felszínre vetettek, mint a morajló tenger mélyéről gyöngy kerül elő s korall: ez az anya- és csecsemővédelem kérdése. Csak látszólag új ez a kérdés, lényegileg régi, csak mostohán kezelték. Ennek a kérdésnek alapos mérlegelésére, igazi ellátására a 12-ik óra elkövetkezett. Annyi a férfi lakosságban a számbeli apadás, olyan nagy a gyermek halandóság, hogy az anyák és csecsemők fokozottabb védelme immár nemcsak humánus jótékonyosság, hanem nagyon fontos nemzeti érdek; a jobb jövőnek egyik biztos erősége. — Illesse elismerés dr. Szesztay Zoltánt, az egyházmegye kitűnő buzgóságú, nemesen érző ügyészét azért, hogy erre vonatkozó, szépen megokolt indítvány tételével alkalmat adott az egyházmegyei gyűlésnek olyan határozat hozatalára, hogy az anya- és csecsemővédelem munkájában az egyházak tervszerűen részt vegyenek, közös célért munkálkodva, egyöntetűen járjanak el a polgári hatóságokkal.

A konventi s egyházkerületi leiratok s határozatok megfelelő intézkedésekkel vétettek tudomásul.

A stóla-rendezés vajudás állapotában van. Alulról s a legalsó fórumon, a presbiteriumokban e kérdésnek sem egységes, sem alapos, sem méltányos megoldása nem várható.

Mióta a tandíj eltöröltetett, a párbér adósegélyvel megváltatott, — csaknem kivétel nélkül a behivatalnokok kárára, — a domesztika egyházi teher lett, a hívek tehermentesítése az egész vonalon megindult: attól kezdve — csodálatos ez — a hívek áldozatkészségének tüze lankadóban, kialvóban van sok helyen. Felülről várnak a hívek mindent, amire törvény vagy szabályrendelet kötelezi, az előtt meghajlik a nép, amit azonban a lélek indításából kellene tennie, arra „nem kell a”, „minek a” a válasza. Istennek hála, vannak kivételek is. E kérdést a holt ponton felülről kell átsegíteni, máskülönben bekövetkezik az, hogy ahány egyház, annyiféle stóla. Bár a mostan fizetni szokott stóla sem a szolgálat értékével, sem a fizetés mértékével mérve, kielégítőnek nem mondható: a kérdésnek olyan rendezése, hogy a szolgálatot igénybe vevő külön terheltesse meg, egyházi szempontból nem ajánlatos. E kérdésnél a konzulok ébren legyenek!

A hadi helyzet miatt az adminisztráció sok vonatkozásában megakadt a fejlődés útján. A második félévi iskolalátogatás elhagyása, a számadások helyi vizsgálata, a gyűlésről lemaradt tárgyak igazolják ezt. Haladást mutat, hogy a leányinternátus két évi

vöröskest-egyleti kórházi szolgálata után a jövő tanévben újból megnyitható lesz.

A folyó ügyek tárgyalásán kívül kiemelendő az április 1-én nyugalomba vonult Erdélyi Imre, volt ramocsaházai lelkész lemondó levele, mely a papi karakternek, a lelképásztori léleknek hűséges tüköre. Közgyűlés a távozót tiszteletbeli tanácsbírósággal tüntette ki.

¶ **Bírósági ügy** ez alkalommal bőven volt. A ramocsaházai lelkészválasztás elleni felebbezés elutasított.

¶ **Az elnökség** tapintatának, bölcsességének, a jegyzői kar tudásának, rátermettségének, a gyűlésen résztvevők figyelmének volt köszönhető, hogy a 70 pontból álló tárgysorozatot jó délre letárgyalták.

¶ **Vajha** az őszi gyűlést már csendességben, jó békekességben tölthetnők!

Veress Károly.

Iskola

Református népiskolai felügyelőség.

A keserves háborús állapot, mint általában minden baj, sok egyházi, állami, társadalmi intézményünk-ről rántotta le a leplet, hogy intézményeink fogyatékos-sága, a maga teljes valóságában álljon előttünk. Most látjuk csak, a szomorú példák hatása alatt, hogy az a sok békeidőbeli el- és mellénzés, a jövőre nem gondolás, a romlásnak mennyi baktériumát rejti magában, amelyek a háborús és háború utáni talajban olyan dúsan végzik romboló munkájukat. Mert a tudós Ravasz dr. axiomája szerint: „bár a háború a legmagasztosabb erkölcsi értékek melegágya, egyszersmind valóságos baktériumtelepe a demoralizálódásnak”. A romlásnak baktériumát pedig pusztítani kell könyörtelenül, ha csak elpusztulni nem akarunk. Ezért hát a felelős tényezők minden munkájának oda kell már most irányulni, hogy aktuális rendszabályokkal, élő és ható szervek munkába állításával megakadályozzák a további inficiálásokat.

Célomhoz képest egyházunk veteményes kertjeinek, iskoláinknak intézményében különösen a háborúban látható és tapasztalt fogyatékos-sága egyik okát akarom ezúttal szóvá tenni. Azon nagy jelentőségű fogva, amellyel református egyházunkban iskoláink bírnak, minden áldozatra méltó itt a segedelem nyújtás, az orvosszerekről való gondoskodás.

A kiváló gonddal, körültekintéssel alkotott „Népiskolai Szervezet és Szolgálati Pragmatika” a tökéletes munka oly fokán áll, hogy átolvasása után, hivatott tanfőférfi által tett kijelentés szerint (ki egyházunkon kívül szolgálja a népoktatás szent ügyét) a református egyház népoktatásügye a legideálisabb s állami és minden más jellegű népoktatásnál magasabb fokon áll.

Mi erre azt hiszem — inter nos — elmondhatjuk: igen, papíron; mert a gyakorlati alkalmazásban a szabályzatban lefektetett szép elvek legtöbbször a levegőben lóg. Így van ez a Népisk. Szerv. 296—319. §§-aival, melyek a népiskolai felügyelőről szólnak, mert ezideig ez is non sens.

Ez a népiskolai felügyelő nélküliség pedig abszurd állapotokat teremt és fog teremteni különösen a háború alatt és után.

Most egyházmegyéinkben a népiskolai felügyelő munkáját a körlátogatók és a kanonika vizitáció végzik. Természetesen e látogatóságok tagjai még ugyanazon iskolai évben is változnak, gyarló, emberi természetöknél fogva pedig a felfogások különbözőségével a tanügyhöz több-kevesebb érzékkel vizsgálják a népoktatás ügyét. Mindezekből nyilvánvaló, hogy református népoktatás-ügyünk a komoly felügyeletnek, a szakszerű, egyöntetű irányításnak minden feltételét nélkülözi. Ezért vannak most is bezárt iskoláink, minden paedagogiai értelem nélkül összeütt háborús tananyag beosztásaink rosszul szerkesztett tankönyveink s ezért nem megfelelő vallástanításunk a nem egyházi iskoláinkban stb.

De nemcsak a tárgyi, hanem a személyi bajok ezerfélesége is következik a szakszerű felügyelet hiányából. Nem szólok azokról a proletár gondolkodású tanügyi munkásokról, akik mindenki, kik állásuknál fogva reájuk felügyeletre hívatják, ellenséget látnak; mert szeretem hinni, hogy ilyen gondolkozással nem igen foglalnak helyet érdemes tanítói karunkban. Hanem meg kell látnunk azt, hogy sok derék munkásban kelteti az elkeseredést, munkája lekiesinylésének érzését, a felügyelet körüli állapotaink nyomorúsága.

A szakszerű, egyöntetű felügyelet, hogy mit jelen tanügyi téren, elég legyen egyházkerületünk nagynevű középiskolai felügyelőjének, Dóczi Imrének példás eredményű munkájára reá mutatni, amely munka, a felügyelő úr kiváló szakértelme és irányítása folytán, rövid idő alatt, minden más jellegű középiskola felett való magas nivóra emelte fel kerületünk középiskoláit.

Epen ezért, ha törvény, hát legyen is kötelező erejű a törvény. Népoktatásunk fontos érdeke pedig orvosoltassa az arra hivatottakkal a bajt és köteleztessék minden egyházmegye népiskolai felügyelői állás szervezésére; a közeli zsinat állítsa be a népiskolai kerületi felügyelőség szervezésének köteletségét a törvények §§-aiba.

Peleskey Sándor,

Közélet

Keresztyén radikálizmus.

E lap husvétii vezércikkirőja aggodó szeretettel mélyen járó tekintettel keresi az okokat, amelyek a magyar kálvinizmus erejének, tekintélyének, népszerű-

ségének évtizedek óta állandó hanyatlását előidézték és idézik.

Ez okkeresésben akarok én is résztvenni soraimmal.

Hogy mindjárt a végén kezdjem: a magyar kálvinizmus általában a kálvinizmus újabbkori hanyatlásának, térvesztésének oka az, hogy hűtlen lett múltjához, lényegéhez: nem az ma, ami volt a múltban; nem az, aminek — lényege szerint — lennie kellene.

A kálvinizmus ugyanis: *keresztyén radikálizmus* amely a Krisztus tanításaiban gyökerező emberi jogok, szociális igazságok megvalósításával, biztosításával küzd megalkuvás nélkül, minden földi hatalommal szemben.

Ez volt a múltban, a pápai, majd az állami abszolútizmussal szemben folytatott küzdelmeiben, amelyekkel kivívta az egyén lelkiismereti, polgári, politikai szabadságát s megteremtette az újkori keresztyén demokráciát.

Ez volt a magyar kálvinizmus is, a papizmussal összefogott császári abszolútizmussal szemben, egészen 1867-ig.

Ámde a tizenkilencedik században új zsarnoki hatalom, a tőke abszolútizmusa, a kapitalizmus nehezedett az emberi társadalomra.

Ez új abszolútizmussal nem vette fel a harcot sehol, idejében, a kálvinizmus, legkevésbé pedig Magyarországon.

Ennek a kötelességmulasztásnak terhe nehezedik a kálvinizmusra, ez bénítja meg évtizedek óta cselekvéseiben, fejlődésében. Korunk bonyolult társadalmi problémáit igenis neki kellett volna megoldásra előkészítenie a maga radikálizmusával. S mivel ezt nem tette, megszülte a fejlődés szükségszerűsége a szociáldemokráciát, amely a társadalmi igazságot szomszédhozó tömegeket magához ragadva materialista alapon fogott a nagy problémák megoldásához.

A kálvinizmus pedig, mikor kötelessége, illetve mulasztása tudatára eszmélt, megdöbbenve vette észre, hogy az ő feladatának betöltésére más vállalkozott, az övétől eltérő eszközökkel s a feladat végzéséhez szükséges hadsereget, a tömeget is magához ragadta.

Nehéz helyzetében nem tudta magát döntő lépésre elhatározni. Tétovázása közben ősi ellenfele, a pápai abszolútizmus tábora is megmozdult, tetszetős szociális jelszavakkal tekintélyes sereget gyűjtött maga köré s keresztyén mivolta hangoztatásával igyekszik a kálvinizmust, az egész protestantizmust is a maga táborába terelni, szemben az atheista, materialista szociáldemokráciával.

S a kálvinizmus még mindig tétovázik s a két tábor közé szorulva, folyton tért veszít, hanyatlik. Életősztöne, öntudata nem engedte eddig, hogy bármelyik táborhoz föltétlenül csatlakozzék; de nem volt elég erős ahhoz, hogy a kettő között önálló irányt kövessen, külön zászlót bontson.

Ha tovább is ebben az állapotban marad, a biztos megsemmisülés vár reá. Ami nagyon természetes. A

társadalom nagy organizmusa nem tűr magában felesleges szerveket.

A kálvinizmusnak hünek kell maradnia lényegéhez, múltjához, vagyis keresztyén radikálizmusnak kell lennie, amely az isteni abszolútizmus szilárd talaján állva radikális eszközökkel küzd az evangéliomi keresztyén ideálok megvalósításáért, függetlenül minden emberi tekintélytől, minden emberi hatalmasságtól: vagy meg kell semmisülnie.

Én hiszem, hogy nem fog megsemmisülni, de kezébe ragadva saját zászlaját, — amely régi ugyan, de soha el nem avuló igazságok fényeskednek rajta, — táborát gyűjt maga köré, amelynek bátor harcosai önző hatalmi vágy, képmutató kegyeskedés nélkül küzdenek az igazságért s folyton előbbre viszik az emberiség haladásának, boldogságának szent ügyét, egész a diadalomig, amikor nem leszen különbség ember és ember között, de mindnyájan egyek lesznek a szeretetben.

Úgy légyen!

Borsos Károly.

Tükörcserepek.

28. Vekengés.

Az „Az Ujság” szerkesztője ugyanabban a számban, melyben Révész Kálmán kollégánk felszólalására válaszolt, — nekem meg ezt üzenté: „*P. L. Bors. Szóváltottuk a dolgot. A levélben foglaltakat szíves engedelmevel felhasználjuk.*”

A „szíves engedelem” emlegetése egyszerűen tökéletlenség, hiszen én a Révész Kálmánéval egyidőben kelt panaszos levelemnek egész terjedelmében való közlését kértem. Kértem pedig azért, hogy kétségbeejtően siralmas, immár tűrhetetlen, anyagi helyzetünk minél szélesebb körben ismertté legyen s egyúttal alkalmat adjak kedvelt lapomnak arra, hogy a mellőzésünkkel elkövetett nagy hibáját, felháborító tévedését jóvátehesse.

A levél közlése elmaradt, az adatok felhasználása késik, a jó szándék, — úgy látszik, — teljesen hiányzik, ennél fogva a lap járátását beszünttettem.

Tudom, hogy a virágzó ujságvállalat azt sem érezné meg, ha példámát valamennyi lelkész előfizető követné is; de az már nem lenne közömbös dolog mindenki előtt, ha lelkészi karunk az örökös mellőztetés következtében lassankint teljesen és véglegesen elfordulna attól az iránytól, melyet jelenleg az „Az Ujság” képvisel. Hiszen voltaképen nem is arról van itt szó, hogy egyik, vagy másik sajtó organum nem akar törődni a mi bajainkkal, — nagyobb hiba itt az, hogy legkeservesebb jajsavunk, legharsogóbb panaszkodásunk sem hallik el odáig, ameddig kellene.

Itt vannak — íme — egyházi lapjaink. Szinte feketellenek már a sok nyomorúságtól, melyet bennök unos-untalan festegetünk. Mi haszna?

És mi haszna annak a sok életre való tervnek, ötletnek, melyet hol egyik, hol másik kollégánk vet a felszínre helyzetünk javítása érdekében. Valóságos *vekengés* az, amit e téren véghez viszünk.

És ha a háborgó tengerek tintává változnak és valamennyi rongyos palástú koldus hajnaltól napestig egyebet sem tesz, mint írja és sírja a papi nyomorúságról szóló siralmas éneket, akkor se lesz annak semmi értelme addig, míg egyházi közéletünknek két hatalmas vezéralakja tudatára nem ébred annak, hogy ütött a tizenkettedik óra, ügyünk rendezését tovább semmi néven nevezendő ok miatt elhalasztani nem lehet, nem szabad.

Hagyjunk fel hát a jeremiádkkal, a tervekkel és ötletekkel!

Itt az ideje, hogy a mi haszontalan vekengésünk helyett szóljanak egyházi és cselekedjenek világi vezetőink!

29. Felségfolyamodvány.

Felséges Cár! Mindenféle oroszok, csorvaszok, kirgizek és tatárok szeretett Atyuskája!

A vakszikfalvi presbiterium nevében azzal a kérelemmel járulok Felséged elé, hogy a jelenleg még fennhatósága alatt álló Szibéria nevezetű tartomány valamelyik olombányájában foglalatokodó tanítónkat, Nagy Mihályt a hadifogságból sürgősen hazaboecátani méltóztassék.

Kérelmünk indokai nyilvánvalók.

Tanítónk itthon maradt felesége csak úgy *felszedi a járandóságokat*, mintha csak itthon volna az ura. Ez pedig az igazsággal homlokegyenest ellenkezik.

Ezenkívül beeses figyelmébe ajánljuk azt is, hogy ha nevezett tanítónk még sokáig oda raboskodik, akkor néhány évvel ezelőtt *drága pénzen vett* orgonánk végképen összerozsdásodik, bedugul, elromlik.

Itt volna ugyan a rektor, akit *rászoríthatnánk*, hogy tanuljon meg orgonázni, de egy az, hogy vén már a tanulásra, más meg, hogy annak idején tényleg csak száraz kántorságra *fogadtuk*; szóval ebből is csak versengés származnék, amit szeretnénk elkerülni minden áron. Valami sok hasznát úgy sem látják ott, minthogy gyenge legény. Kurátorunk egyébként, ki az egyház érdekeit mindenkor szívén viselte, hajlandó lemondani cserébe a maga fogoly muszkájáról, noha neki is felférne a segítség. Ezért csak tessék Nagy Mihály urat minél hamarabb hazaboecátani satöbbi, satöbbi.

Ilyenforma folyamodványt kellett volna írnom a minap, ha Karórágó Mihály presbiter indítványát bölcs tapintattal el nem veti vala a vakszikfalvi egyháztanács.

30. Kék fény mellett.

Éjszakánkint a nagy kórteremben, hol néhány hétig feküdtem, egy egészen kicsi villamos körte égett; annak a fénye is erősen le volt tompítva sötétkék üvegernyővel. Ebben a kéklő derengésben, álmatlan éjsza-

kákon sok minden megfordul az ember eszében. A fáradt agy először is a friss benyomásokat dolgozza fel.

A 79 éves, pátriárcha ábrázatú zsidó, kinek a lábát amputálták, halkán imádkozik. Ha meghal, nagy vagyonhoz jutnak az örökösök. A vakbélgyulladás operált katoná, ki az összes harcateret megjárta — sebesülés nélkül, — elégedetlenül forgolódik, sóhajtozik itt a lenézett civil betegek közt; ellenben Kis Gábor uram, aki harmadnapja esett át egy rendkívül súlyos gyomorműtéten, olyan esendően pihen, mintha már nem is élne. 200 hold földet hagyott otthon valahol a Bánátban. Ide csak valami kegyetlenül kemény, mohamedán hitet hozott, mely még a legégetőbb kínok közt sem engedi püssenni. Mint mondják, otthon nazarénusok predikátora. Mint ilyen valószínűleg nem tagja az Országos Református Lelkészi Özvegy-árva gyámintézetnek, ergo leendő özvegyének sorsa felől nyugodtan pihenhet.

Közvetlen ágy szomszédom a legtürelemlembb. Tagbaszakadt, hatalmas ember, kinek a karjával esett valami baja. Ispán. Tegnap nagyon korán volt a mise s a lenge kórházi köpenyben erősen átfázott az öreg. Magas láz, nyilallások, alighanem tüdőgyulladás lesz belőle. S épen az ő esetéhez fűződik az a pár gondolat, mely e szomorú kórházi képet „Tüköreserép“-pé avatja.

A kórház kertjében csinos kis kápolna áll, ahol minden reggel ájtatoskodnak a fentjárom betegek, már t. i. a katolikusok. Református imaterem azonban nincsen, de ennél még nagyobb hiba, hogy református pap sincsen, aki olykor-olykor meglátogatná s megvigasztalná a mi hitünk szenvedő cselédeit. Pedig a városban hatalmas református egyház virágozik, melynek a papját még mai napság is oszlopos embereink közt szokták emlegetni. Káplánja talán három is van. Mi oka hát hogy a belmisszióknak erről az ágáról úgy elfeledkeztek itt. Én azt hiszem azért, mert csakugyan belmisszióknak tartják a beteglátogatást is, melyet ha akar a lelkész, gyakorol, ha nem, — hát nem. Pedig ez voltaképen nem belmisszió, hanem ép oly fontos lelkipásztori kötelesség, mint akár az igehirdetés, akár a sakramentumok, kiszolgáltatása. Kékvilágú, hosszas, kínos éjszakáim tanítottak meg arra a nagy igazságra, melyet az illető nagytiszteletű lelkipásztor úrnak is nagybecsű figyelmébe ajánlok.

Bors, 1916 április 20.

Papp László.

Irodalmi szemle

Protestáns Szemle 1916. (XXVIII.) évfolyama 4. füzeté elején R. L. Gal 3₂₁ alapján művészi tömör keretben nagy karakteres vonásokkal rajzolt remek képet tár elénk az Isten világnevelő munkásságáról. Ehez méltón csatlakozik dr. Erdős József nagyarányú

önálló, bibliai theologiai jellegű elemzése az isteni igazságosság és irgalmasság titkáról (Róm. 9—11), melyről mintegy szemünk láttára hull le az azt előbb beborító lepel az ihletett lelkű Pál apostol magaságos gondolatainak hű és mesteri interpretálása folytán. Erre dr. Kovács István világos nyelven részletesen foglalkozik annak a kérdésnek a fejtegetésével, hogy milyenek képzelik a halálontúli életet a különböző népek. Ismerteti az északi eszkimók, kamsatkaiak, lappok és általában a természet zordonságával küzködő sarklakók hottentották, sziamok, négerék, polinéziaiak, mongolok, hunok, majd az ős finnek, mexikóiak, peruiak, etroszkok, perzsák, görögök, kelták, egyptomiak, manicheusok, gnosztikusok túlvilági hiedelmét, amit mindet felülmúlja a keresztyén-ség tanítása. Eredeti kútfők nyomán tárja föl Zoványi Jenő, az ő ismert történelmi kritikai módszere szerint és példás akribiával „A reformáció fejlődését és hódító útját Magyarországon a mohácsi vész után, a protestáns irányú rendezkedések meginduláig (1526—1542)“. Ez immár második közlemény az érdemdús író hasonló című munkájából, mely az előző füzetben látott napvilágot és amey viszont folytatása annak az értékes tanulmánynak, melyet ő a Prot. Szemle 1891. évfolyamában tett közzé „A reformáció Magyarországon a mohácsi vészig“ címen. Ezt a jellemzően és tárgyhoz méltó alapossággal megírott értekezést kútfőül használhatják történet-íróink. A Szemle többi rendes rovatai, úgy tartalmi, mint korszerűségi szempontból szintén érdekesekek és figyelemre érdemesek.

Uray Sándor, Mentsük meg a jövő nemzedéket! Háborús vonatkozású keresztyén tanítások az ifjúság érdekében. Debreczen, 1916. Ára 1 K. A népies tollú szerző az olvasónak szánt békesség kívánása után nyolc tételcím alatt 78 lapnyi terjedelemben, közérthető, egyszerű nyelvű, nemes célzatú és helyel-közzel elsőrendű írók mondásaival is átszótt oktatásokat bocsátott közre az ifjúság óvása indokából. Mint aki foglalkozott tanítással és neveléssel, nemcsak általánosságban, hanem gyakorlati értelemben is hozzászólt a nevelés egyes kérdéseire, mindig kapcsolatban a bibliai vallásos szellemmel és a hazafias céllal. A megszívlelésre méltó korszerű gondolatokat tartalmazó és csinos kiállítású füzet előreláthatólag gyorsan megéri a második tetemesen bővített kiadást, amire való tekintetből is ajánljuk az érdeklődő körök szíves figyelmébe.

Román Ernő alsószolczi református lelkész Tudakozzátok az Irásokat! címen húsz, részint közönséges, részint ünnepi és alkalmi egyházi beszédet tett közzé 153 lapnyi terjedelemben. A Debreczenben e folyó 1916. évben megjelent munka tiszta jövedelmének 33 százalékát a Kálvineum javára szánta a nagylelkű szerző. Kár, hogy az ára nincs jelezve,

A Beszédék között vannak átdolgozások is, ezenkívül az egyenként sparsim már közölt és kedvező kritikában részesült dolgozatainak gondolatait is sikerrel értékesítette az író e könyvében. Mindamellet a kiadvány távolról sem mondható sammelsuriumnak; sőt inkább különálló és eszméltetésre, gondolattársításra és elmélkedésre bőséges anyagot nyújtó tartalmával ugyancsak kedves és vonzó olvasmány, aminek igazolása főképen a kívánatos öregség feltételeiről szóló fejtegetés. Szinte tanulmányzámba menő a Máté 16₁₅ alapján felépített nagypénteki beszéd és több más társa is. Részletesebben azért nem szólunk róla, hogy aki érdeklődik iránta, szerezze meg és elolvassván meggyőződik arról, hogy a szerző, a saját szavaival élve, munkálkodásával hozzájárult az Isten ígéjének terjesztéséhez és nem munkálkodott hiába.

Palyánk hősi sírjára emlékül. E cím alatt adta ki a gyászoló család, a néhai *dr. Györe Pál* budapesti ügyvédnek, abonyi földbirtokosnak, tartalékos hadnagynak, a m. kir. budapesti 29. honvéd gyalogezred, III. zászlóalj, 10. százada parancsnokának, az 1915. május hó 21-én, élete 33. évében Galiciában, a Drohobie mellett vívott csatában elesett hősnak, 1915. június 20-án a családi sírkertben történt eltemetése alkalmából Kiss Zsigmond abonyi református lelkész által tartott gyászbeszédet és imát, mint szintén az ugyanakkor *dr. Madarász Adorján* főszolgabíró és Papp Péter főjegyző által elmondott búcsúztató szép szavakat. Az érenél és márványnál maradandóbb eme kegyeletes emlék legyen a mély gyászba borult családra nézve a vigasztalódás és megnyugvás forrása, hogy keresztyéni lélekkel mondhassák mindenhá: Legyen meg az Úr szent akarata!

Irodalomtörténet. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság Pintér Jenőtől megindított s ideiglenesen Baros Gyulától szerkesztett havi folyóiratának az Irodalomtörténetnek május, júniusi, hét ivre terjedő füzeté a következő tartalommal jelent meg. Nagyobb cikkek: *Dézi Lajos*: A háború és a magyar irodalomtörténet. *Tolnai Vilmos*: Arany képmutogatójának személyes vonatkozásai. *Kéky Lajos*: Titkári jelentés. *Zsigmond Ferenc*: A magyar irodalomtörténetírás munkája 1915-ben. Kisebb közlemények: Az Irodalomtörténet a Magyar Irodalomtörténeti Társaság kiadásában jelenik meg. Évi előfizetési ára 15 kor. Kiadóhivatal: Budapest, I. ker. Bors-utca 10. sz. II. 7. A Társaság tagjai évi 10 korona tagsági díj fejében kapják. Tag lehet a Magyar Irodalomtörténet minden barátja, ha belépését *dr. Kéky Lajos* egyetemi m. tanárnál, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság jegyzőjénél (Budapest, VIII. Mátyás-tér 16. sz. II. 4.) bejelenti.

Halottaink

Ifj. Czike Lajos bönyrétalapi lelkész, a tatai egyházmegye tanácsbírája, aljegyzője és kerületi képviselője április 21-én életének 51., lelkipásztorkodásának 24. évében meghalt.

Török Lajos somogytúri lelkész 75 éves korában 40 évi lelkészkedés után meghalt.

Kozma Béla bácsfeketehegyi tanító súlyos szenvedés után elhunyt. Temetése folyó hó 3-án volt. P. E. I. L.

Gróf Tisza Imre, gróf Tisza Kálmán országgyűlési képviselő nagyreményű és kiváló szép tehetségű fia folyó hó 7-én agyhártyagyulladásban Csegődön meghalt. A boldogult derék ifjú hamvait folyó hó 8-án helyezték végső nyugalomra a geszti családi sírboltban. A temetésen a rokonokon és tisztelők nagy számán kívül jelen voltak az ifjú grófnak diáktársai, a nagyszalontai VII. gimnázisták is. A főúri család gyászában, az egyházunkat is ért nagy veszteség fájó érzetével osztakozunk s a megszorodott szíveknek vigasztalódást kívánunk.

Fe'ső-cőri Szabó Lajos mérnök, az ungvári református egyház főgondnoka, a tiszánineni református egyházkerület tanácsbírája életének 72., házasságának 44. évében hosszas szenvedés után Ungváron jobblétre szenderült.

Hordó Alajos ádándi tanító, működésének 15., házasságának 11. évében 34 éves korában hosszas szenvedés után meghalt.

Béke és kegyelet virrasszon az elköltözöttek hamvai felett!

Különfélek

Dr. Némethy Károly v. b. t. t., hevesnagy-kunsági egyházmegyei gondnoknak ünnepélyes beiktatása Túrkevéen folyó hó 17-én lesz. A beiktatón résztvesznek Debreczenből *Dr. Baltazár Dezső* püspök úr, *Kiss Ferenc* egyházkerületi főjegyző, *Márk Endre* udv. tan., polgármester és *dr. Kun Béla* kollégiumi igazgató.

Dr. Baltazár Dezső Aradon. *Dr. Baltazár Dezső* püspökünk folyó hó 14-én a Katona Otthon országos vezetősége felkérésére Aradra utazik, hogy az ott rendezendő ünnepélyen és az azt megelőző délelőtti istentiszteleten tevőleges részt vegyen. Az istentiszteleten az előimádságot a püspök úr mondja, azután *Kacsó János* esküdtfelügyelő énekel *Varga József* énektanár orgonakisérete mellett és *Baja Mihály* túrkevei lelkész predikál. Az ünnepélyen a püspök úron kívül *Weszprémi Andor* hegedűművész, *Hammerstädt János* zongora- és orgonaművész és *Kacsó János* fog közreműködni.

FOHÁSZ.

Szövegét és zenéjét írta: Szabó János.

Férfi-karra: Mácsai Sándor.

Maestoso.

Száll-jon az ég - re, Száll-jon hő i - mánk,
Hős se - re - gé - nek É - lé - re Te állj,

Áldd meg nagy Is - ten A ma - gyar ki - rályt!
Légy ve - ze - tő - je É - gi nagy ki - rály!

Harcz-ban kö - ves - se Jó ha - di sze - ren - cse,
Vesz-szen a gaz - ság, Él - jen az i - gaz - ság,

Tartsd meg a szent ma - gyar ha - zát S áldd meg a ki - rályt!
Tartsd meg Is - ten szent ha - zán - kat S a ma - gyar ki - rályt!

Ezt a szép Fohászt Szabó János köröstarcsai református lelképásztor írta, akinek apja, b. e. Szabó János békésbányai esperes szintén szerzett néhány igen kedves és hangulatos éneket. A fenti Fohászt a szerző 1915 szeptemberében hozta Debreczenbe Mácsai Sándor kollégiumi ének- és zene-tanárhoz, aki az itt közölt formában összhangosította és a Kántussal, az 1915 november 18-án tartott Vajdai Nagy Lajos ünnepélyen, majd szélesebb körben az őszi egyházkerületi gyűlés idején rendezett orgona-hangversenyen bemutatta. A Fohász kétségenkívül egyike lesz közkedvelt énekeinknek és reméljük, hogy a mesterileg átírt férfi-négyes alakjában közelebb hozza a zenekedvelő közönséget az énekhez és énekkarokhoz.

A M. P. I. T. Debreczeni Köre folyó hó 10-én tartotta második felolvasó estélyét. A kántus művészien előadott éneke után *Zoványi Jenő* egyetemi tanár „A reformáció művelődéstörténeti jelentősége” címen tartott előadást, rámutatván előbb általánosságban, majd a dolgok mélyére látó és ható részletességgel a reformációnak főképpen az egyházon kívül, a társadalmi, tudományos és közéletben érvényesülő jelentőségére. Fejtegette az általános művelődés megindulását az olvasás megtanulása s a könyvnyomtatás elterjedése révén. Felmutatta, hogy magyar nemzeti irodalmi nyelvünk voltaképpen a reformáció korától datálódik. Meggyőző erővel igazolta, hogy a reformáció legnagyobb eredménye az, miszerint az egyéniséget a tekintély elve alól felszabadította és így annak érvényesülését minden téren biztosította. Az egyéniség diadalának bizonyosságai a babonák kiküszöbölése, a tudományos kutatás érvényesülése, a vallásfelekezetek között levő türelem és az egységes világnézet. A tartalomdús és emelkedett, remek hangú előadást méltó elismeréssel honorálta a hallgatóság. Ezután *Baja Mihály* türkevei lelkész olvasott fel régibb és újabb költeményeiből, megszólaltatván lantjának úgy derűt keltő, mint kesergő húrjait. A hangulatos és fordulatokban gazdag költeményeket mindvégig élénk figyelemmel hallgatta az intelligens nagy közönség. Az ünnepélyt Mácsai Sándor kollégiumi ének-és zenetanár vezetésével a Kántus szép éneke zárta be.

A debreczeni egyház presbiteriuma folyó hó 10-én gyűlést tartott, amelyen több fontos tárgy került szónyegre. A közalapítványi kir. ügyigazgatóság felszólítására, hogy terjesszék be az egyház 160.000 K-ás sémi filológiai egyetemi tanszék-alapítvány alapító-levelét, azt válaszolja a presbiterium, hogy míg ez ügy folyamatban levő rendezése befejezve nem lesz, az alapítólevelét sem állítható ki. — Köszönettel vette tudomásul a presbiterium, hogy özvegy Éles Józsefné, szül. Kajári Zsófia 10.000 K értékű 12 hold 600 □-ól ondódi földet adományozott az egyháznak. — Debreczenfalvára 500, a mezőlaborczi templomra 100 K-t szavaztak meg s a Mária Terézia alapból 100.000 K hadikölcsönkötvényt jegyez az egyház. — Az adóhátralék behajtására vonatkozólag kimondották, hogy azok 1917 január 1-től telekkönyvileg biztosítandók, az adóhátralék után 5% kamat fizetendő, miről az illető hátralékosok idejében értesíttetnek.

A debreczeni városi múzeumot újra rendezték s folyó hó 14-én fogják ünnepélyesen megnyitni. Báró Szalay országos főfelügyelő táviratban értesítette a várost, hogy a megnyitási ünnepélyen részt vesz.

Jótekonycé ú előadás a Katona-Otthonban. A háborúban elesett tanítók árváinak javára folyó hó 6-án délután a Katona-Otthonban kitűnően sikerült

délután rendeztek. A műsoron és a rendezésben val-láskülönbség nélkül és dícséretreméltó buzgósággal vettek részt a helybeli tanerők.

Dr. K. Boér Elek az erdélyi egyházkerület leg-újabb főgondnoka. Neve a legjobb hangzásúak közé tartozik már évek óta egyházi közéletünkben, melyben Boér igazán nagyon tiszteletreméltó és nagyon fontos munkát végez. A díszes méltóságra megválasztatása azonban nem egy hűséges régi szolga tisztességségének megtisztelése, mert Boér Elek még fiatal ember; nem is a világ szerint való nagy előkelőség előtt meghajolás, mert Boér Elek se nem miniszter, se nem belső titkos tanácsos, még csak nem is latifundiumok tulajdonosa, hanem tudós egyetemi tanár, akinek komoly tudását, tárgyilagosságát, az egyház iránti nagy szeretetét, rendkívüli munkabírását és munkakészségét, nemes demokratikus gondolkodásmódját s egyéni szeretetreméltóságát tisztelte meg az egyházkerület közgyűlése a helyes és bölcs választással. Nagy örömmel üdvözljük a kiváló új főgondnokot s gratulálunk az erdélyi egyházkerületnek, mely minden mellétekintet nélkül az igazi érdem előtt lélekemelő egyetértéssel hajtotta meg a lobo-góját.

A doberdói templomot felavatták József főherceg jelenlétében. Az istentiszteletet Vass Antal református és Törtely Lajos evangélikus lelkész végezte.

Kocsis József sonkádi lelképásztor ez év április 1-én 40 esztendei hűséges sáfárkodás után nyugalomba vonult. Gyülekezete körében kifejtett áldásos munkásságának legszebb elismerése az, hogy utódjául fiát, Kocsis Kálmánt választották meg egyhangúlag. A nyugalomba vonult lelkész társunknak adjon Isten hosszú s boldog öregséget, új szolgáját pedig áldja meg javai bőségével!

Dr. Csürös Ferenc debreczeni kulturtanácsnokot a Magyar Keleti Kulturközpont tagjává választotta. Gratulálunk.

Katonák kutatása, levelezés a foglyokkal. A belügyminiszter eltiltotta a katonák hozzátartozóinak aggódására alapított erkölestelen üzleteket, az eltűnt katonák kutatására és a foglyokkal való levelezésre pénzért vállalkozó irodák működését. E rendelettel kapcsolatban újból hangsúlyozza a debreczeni Katona Otthon igazgatósága, hogy az Otthon irodája eltűnt, vagy foglykatonák sorsáról hivatalos hírt szerez, leveleket lefordít és ír, táviratok, pénzküldemények, csomagok címzését, továbbítását eszközli még pedig teljesen ingyen. A Katona-Otthon népirodája felvilágosítással és tanáccsal is szolgál és minden igazságos és méltányos dologban készséggel eljár. Az iroda Debreczenben az Arany-Bika épületben reggeltől estig nyitva van.

A Magyar Tudományos Akadémia folyó hó 7-én ünnepi közgyűlést tartott, amelyen Kozma Andor

Baksay Sándorról, „a legmagyarabb elbeszélő költőről“ tartott kiváló értékű és közelismeréssel fogadott emlékbeszédet, Hegedüs István dr. egyetemi tanár Shakespeareről írt költeményét szavallta el nagy hatással, Császár Elemér dr. pedig „Shakespeare és a magyar költészet“ címen tanulmányt olvasott fel. A közgyűlést bevezető főtktári jelentés beszámolt a többek között arról, hogy a választmány dr. Ilosvay Lajos államtitkárt választotta meg másodelnökké.

Munkásegyletem Kecskeméten. Kecskeméten, az ott már évek óta sikerrel működő munkásgimnázium mellé dr. Kováts Andor jogakadémiai tanár, munkásgimnáziumi igazgató az idén a munkásegyletet is megszervezte. Dr. Buday Dezső egyetemi magántanár szociológiai, dr. Joó Gyula jogakadémiai igazgató közjogi, dr. Kováts Andor kriminológiai, dr. Löwy Ödön ügyvéd várospolitikai, dr. Meczner Sándor egyetemi magántanár váltójogi, dr. Réthey Ferenc egyetemi magántanár művelődéstörténeti, dr. Székány Béla főreáliskolai tanár csilágászati, dr. Tóth István rendőrfőkapitány pedig Kecskemét múltja köréből vett előadásokat tartott. A nyolc hétig tartott tanfolyamot mindvégig nagyszámú hallgatóság látogatta. A—y.

A Protestáns Országos Árvaház május 1-én Kárpát-ünnepélyt rendezett, mely a kárpáti falvak építésére 100 K-t eredményezett.

Az osztrák klérus nehéz anyagi viszonyaira tekintettel gróf Stürgkh miniszterelnök megígérte, hogy a papokat és segédlelkészeket drágasági pótlékban fogják részeltetni.

Corpus Catholicorum. Annak a mintájára, hogy a protestánsok Corpus Reformatorum címmel kiadják a reformátorok munkáit, Greving münsteri tanár javaslatára Corpus Catholicorum címen hatalmas vállalatban akarják kiadni a katolikus tudósok, az 1500—1563-ig megjelent fontosabb theologiai műveket.

Eladó egyházi lapok és folyóirat. 1. *Evangéliumi Prot. Lap* 1875., 1876. és 1878. évfolyamok (az 1877. évfolyam hiányzik, tehát 3 évfolyam). 2. *Debreczeni Prot. Lap* 1881—1902. évfolyamok, tehát 22 évfolyam. 3. *Protestáns Egyh. és Isk. Lap.* 1875—77. évfolyamok, tehát 3. évfolyam; 4. *Protestáns Szemle* I—IX. évfolyamok 6 könyvbe, erős, szép kötéssel bekötve. A többiek is mind, többé-kevésbé erős papirkötésben, s valamennyi tiszta, ép példány. Az összes, 34 kötetre menő lapok és folyóirat csak együtt bocsáttatnak áruba s együtt vehetők meg, áruk 50 korona, melyet az első, venni jelentkezőnek *utánvét mellett Szabó József* debreczeni főiskolai gazda küld meg. Címe: Sz. J. főiskolai gazda, Debreczen, kollégium.

Naptáregyesítés. A görögkatholikus püspökök együttes megállapodása alapján június 24-én fog

megtörténni a naptáregyesítés olymódon, hogy a Julián naptár szerint június 10. után június 24-et fognak írni a görögkatholikusok.

A karánsebesi görög keleti egyházmegye május első napjaiban tartotta meg zsinatát, amelynek nagy jelentőségű eseménye az volt, hogy az egyházmegye ügyeit végső fórumon intéző konzisztórium tagjainak kétharmadrésze a hazafias pártból került ki.

A nyári időszámítást Angliában is életbe léptették.

A Hamburger Nachrichten-ben érdekes epizódot ír le egy némethoni katona. Amidőn Palánkán (Bács vmegye) tartózkodtak, Szerbia felé tartván: „Isten hozta földieim, szép Magyar hazánkban, akiket 900 esztendő után viszontláthatok“ — mondta, illetőleg így fogadott minket egy öregebb úri ember tiszta németséggel! — 900 év...után...viszontlátani...? Gotthard Sámuel nyug. ág. v. tanító vagyok s azonnal kisegítem a csudálkozásukból. Őseim 900 évvel ezelőtt, mint a hildesheimi papnevelő intézet volt növendékei, mint papok jöttek e szép hazába s az őpogány magyaroknak keresztyén hitre térítésén működtek. Tudjuk azt a történelemből, hogy Henrik bajor fejedelem leányát csak azon föltétellel adta férjhez I. István királyunkhoz, ha az őpogány magyarokat keresztyén hitre téríti, ami meg is történt. S mivel a misszionál papokra volt szüksége, ezeket Német- és Olaszországból hozatta. Ám lássák, 900 év eltelt azóta s én Önöket anyanyelvükön tudom fogadni s állithatom, hogy a 900 év alatt nemzetségemet a német nyelv használata miatt senki nem bántotta. — de, hogy e hazának méltó polgárai voltak, igazolja az a tény, hogy 1274-ben Kun László királyunk alatt, azért, mert mint várkatonák harcoltak és véreztek, nemesek lettek. Az az állítás, hogy itt Magyarországon, erőszakkal magyarosítják, vagy a közigazgatásnál stb. mellőznék a németet, egyáltalán nem igaz s rágalom, — ezt csak ellenségeink kiáltották világgá. A németségért tehát nem volt bántódásunk, de a protestáns hitünkért sokat kellett szenvedniünk. Amidőn Luther tanái gyökeret vertek, őseink s az egész németség abban állapodott meg, hogy a lutheránus hitre térnek s mint ilyenek hatalmas templomokat és iskolákat építettek. Ebbeli munkájokban azonban nem soká gyönyörködhetek, mert Szelepcsényi esztergomi érsek ka hatalommal elvétette a protestánsok templomait és iskoláit s előfordult, hogy a híveket, de különösen a papjainkat, tanítóinkat megkínózták. Különösen a felvidéken, ahol a templomokat sikerült elvenni erőszakkal, a németekből tótok lettek s így a katholizálás e hazának csak hátrányára volt, mert a német elem inkább beolvad a magyarságba s e haza kulturális intézményeiben sokkal nagyobb tényezők a tótoknál. Így hát őseim is beolvadtak, mint igen sok más származású német

s németül csak azért tudok, mert a magyar ember szereti a német nyelvet s valóban, ha Önök úgy ismernek a magyarokat, mintahogy én ösmerem, önök is úgy tennének, amint én. Mert nincs ám párja e földön a magyarnak! Úgy van — mondták a német katonák, ha olyanok nem volnának a magyarok, amint az úr leírta előttünk, nem volnának a mi szövetségeseink s nem harcolnának oly vitézséggel igaz ügyünkért. Isten éltesse a magyarokat!

Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság
Csekonics Endre gróf elnöklésével tartotta meg rendes közgyűlését. A közgyűlést követő igazgatósági ülésen Harkányi Frigyes bárót az igazgatóság elnökévé, Ormódy Vilmost vezérigazgatóvá és Balaban Adolfot vezérigazgató helyettesé választották meg. A közgyűlésről a következő tudósítást közlik velünk:

Az igazgatósági jelentés kiemeli, hogy a múlt, második háborús üzletév végső eredménye 6.995.923 koronás nyereség tekintélyes volta ezúttal főképpen az elemi biztosítási ágakból, s ezek közt is elsősorban a tüzbiztosító üzletből ered. Ellenben az életbiztosító üzletben az a körülmény, hogy a férfilakosság java a harc-téren van, az évi új életbiztosító szerzemények szembe-tűnő esökkenésében éreztette hatását. Az emberéletnek a háborúval járó fájdalmasan nagy pusztulása a társa-ságnak az előző évhez képest körülbelül másfélmillió korona összegű halálozási kártöbbletet okozott. A társa-ság azonban képes volt a háborús hátrányokat más, kedvező tényezőkkel a legteltjesebben ellensúlyozni. Hadi-kölesönre a társaság eddig összesen 57.500.000 koronát jegyzett, tanúságot téve arról, hogy híven hazafias ha-gyományaihoz, a maga ügyét a nemzetével elválasztha-tatlanul szolidárisnak ismeri. Ennek megfelelően, nem tekintve az első háborús évben hozott bőséges közé-lú áldozatait, a társaság a múlt év folyamán további 104.730 koronát fordított a háborúval összefüggő külön-leges jótékony célokra. A társaság félszázados fennál-lása emlékezetére tett 500.000 korona tőkeösszegű ha-zafias és emberbaráti rendeltetésű alapítvány évi kamat-jának hovaforrását az igazgatóság egyelőre eldönteni nem javasolja. Az összes alapszabályszerű levonásokon kívül, az igazgatóság a nyereségből még a tisztviselői nyugdíjalapnak 250.000 korona, a külön tartaléknak pedig 1.155.000 korona összeggel való növelését indítvá-nyozza. Végül 3.200.000 korona összeg kerül fölosztásra, ami minden egyes egész részvény után 800 koronás osztaléknak felel meg. A közgyűlés a múlt évre vonat-kozó fölmentést minden irányban megadta. Ezután a kormányzó testületi választás volt meg. A közgyűlés után tartott alakuló igazgatósági ülésen az eddigi gya-korlathoz képest Harkányi Frigyes bárót az igazgatóság elnökévé, Ormódy Vilmost vezérigazgatóvá, és Balaban Adolfot vezérigazgató-helyettesé választották meg. Itt em-lítjük meg, hogy a mai közgyűlésen a részvényesek ne-

vében két szónok méltatta a társaság kormányzó testü-letének és a vezérigazgatónak, valamint a tisztviselői kar érdemét, mire a közgyűlés a kormányzó testületnek és a tisztikarnak jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

Szerkesztői üzenetek.

V. Debreczen. Azt tetszik kérdezni, helyes-e az, hogy azok a lelkészek, akik nem fungálnak, palást nélkül, közönséges utcai ruhában jelennek meg ünnepi istentiszteleten, vagy meg kell kívánni, hogy mindegyik lelkész, — ha nem fungál is — palástosan menjen a templomba. Így feltéve a kérdést, nem tudunk rá választ adni. Látjuk, hogy például püs-pökünk minden ünnepi alkalommal palástosan megy a templomba, ha más végzi is az istentiszteletet s ugyancsak palástosan mennek azok, kik őt kísérik. Ez helyes. Láttuk azt is, hogy egyik lelkész rövid sötétkék kabátban, palást nélkül jelent meg a temp-lomban, és bár az illető egyházközségnek lelkész-elnöke — *nem a papszékben*, hanem a gyülekezet többi férfitagjai közt ült le. Ez is helyes. Önnek bizo-nyára csak az tűnik fel, mikor az utcai ruhába öltözött lelkész a papszékben telepedik meg. Még tán ez sem, ha a gyülekezet régen szolgáló közismert lelkésze teszi, csak akkor, ha valamely fiatal káplán, akinek im sem személye, sem ruhája nem árulja el, hogy mi jussa a kiváltságos helyhez. A jogok és köteleességek egyensúlyának kérdése ez. Aki a papszékben kényel-mesen ül és jogára reflektál, bizony jó, ha a papság külső jelének magáraöltésében álló köteleességet is teljesíti.

Tartalom: Klerikalizmus — antiszemitizmus. — Tárcsa: Krüzselyi E., Álmodunk. — Pálúr I., Emlékezés a Halál Hegyéről. — Egyház: Veress K., A Középszabo-lcsi református egyházmegye tavaszi közgyűlése. — Iskola: Peleskey S., Református népiskolai felügyelőség. Közélet: Borsos K., Kereszttyén radikálizmus. — Papp L., Tüköreseppek. — Irodalmi szemle. — Halottaink. — Különfelék. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetés. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 19. szám.

Hirdetés.

Azonnali belépésre helyettesül református segédlelkészt keresek, esetleg két évre, amikor is a rendes lelkészi állás megüresedik. Fizetése évenként 1800, — Ezernyolcszáz korona kész-pénz, évnegyedenként előre adva; a papi lakás egészen, udvar, gyümölcsös és zöldségeskert és 2 öl fa. Jelentkezni lehet működési bizonyítvány-nyal Tiszaoszlár, u. p. Tiszapalkonya, Borsod megye, a református lelkészi hivatalnál.

Most jelent meg!

MENNYORSZÁG KAPUJA

Imádságok konfirmált és felserdül ifjak és leányok számára.
Írta: **SZOLNOKY GERZSON.**

A hivatott ima író nagy hiányt pótol ezen könyvecske megírásával. — Van e kis zsebkönyvben a hétköznapi, vasárnapi, bünbánati és ünnepi imádságokon kívül több alkalmi imádság is az ifjúság életében előforduló fontosabb alkalmakra és kedélymozzanatokra.

Ara a **168 oldalra** terjedő $12\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ cm. nagyságú, **zsebbe tehető** könyvnek **díszes kemény vászonkötésben** 1 korona 20 fillér. — A nagytiszteletű Lelkészi Karnak **10 példány** megrendelésénél darabját **96 fillér, 25 példánynál 90 fillér, 50 példánynál 84 fillér, 100 példánynál 78 fillér, 1000 példánynál** darabját **66 fillér** kedvezményes áron szállítjuk. **Kapható:**

HEGEDÜS és SÁNDOR
protesztáns irod. könyvkiadóhivatalában. **DEBRECZEN.**

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjúsági havi folyóiratot.
Szerkeszti:

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre **2 kor.** Az **Ébresztőnek** minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

GEBAUER KÁROLY és TSA.

ELSŐ DEBRECENI TEMETKEZÉSI INTÉZET.
(KOSSUTH-UTCA 2-IK SZÁM.)

Debreczen szabad királyi város legrégebbi temetkezési vállalata. Alapított 1868. évben

Elvállal temetések rendezését Debreczenben, valamint az ország bármely részében, a legmagasabb kivánalmaknak megfelelő kivitelben.

Kegyeletteljes pontossággal végez exhumálást, hulla szállítást minden országból vagy a harc-tér bármely részéből, előre megállapított leg-szolidabb árak mellett.

Állandó gyári raktár:

Minden kivitelű érc, fa, selyem, bársony, bronzírozott és fényezett koporsókból, dús választék művirág és ércz koszorúkból.

Sürgőny cím: Gebauer temetkezési intézet Debreczen.

Telefon: nappal 103-ik szám, éjjel 60 szám.

Temetések megrendelése éjjel is elfogadjatik.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000,000 korona volt.

Földmívelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

Első magyar általános biztosító társaság, Budapest.

I. Tűz-, szállítmány-, jég- és betörés-biztosítási üzlet.

Ötvennyolcadik évi zár számla 1915. január 1-től december 31-ig.

BEVÉTELEK.

KIADÁSOK.	Korona	Hil.	Korona	Hil.	Korona	Hil.
I. Tűzbiztosítás.						
Kifizetett károk és költségek, levonva viszontbiztosítási károk és költségek	3.881.927	92	10.532.519	61		
Függőben maradt károk tartaléka	1.491.948	01	1.296.659	57		
Szerzési költségek a viszontbizt. rész utáni bevétel levonásával	728.250	09				
Járadalmi adó és bányajuttatások	4.449.46	11				
Postabérek	134.920	19				
Adományos hadiköltségek	194.730	—				
A tűzbiztosítási üzletet terhelő igazgatási költségek	1.874.881	18	21.176.963	74		
Behatárolt követelések loirása	24.991	48	10.638.863	97		
A háboru folytán el nem számolt külföldi díjazások díjtartaléka	1.549.968	90	903.332	26		
A következő évek készpénz-díjtartaléka a viszontbiztosított rész levonása után	10.938.892	97	33.876.574	41		
II. Szállítmánybiztosítás.						
Kifizetett károk és költségek, levonva viszontbiztosítási károk és költségek	8.324	85	100.000	—		
Függőben maradt károk tartaléka	90.719	81	22.245	66		
Szerzési és igazg. költségek a viszontb. rész utáni bevétel levon.	2.736	29	75.340	—		
A következő évek készpénz-díjtartaléka a viszontbiztosított rész levonása után és minden megtérülés nélkül	100.000	—	197.585	66		
III. Jégbiztosítás.						
Kifizetett károk és költségek, levonva viszontbiztosítási károk és költségek	1.150.575	50	680.149	63		
Függőben maradt károk tartaléka	35.439	96	1.897.297	21		
Szerzési és igazg. költségek a viszontb. rész utáni bevétel levon.	6.216	44	45.318	22		
Bányajuttatások	1.201	32				
Behatárolt követelések loirása	244.103	26				
A folyó évben lejárt több éves jégbiztosítások esedékes tart.	521.299	23				
A következő évek készpénz-díjtartaléka						
IV. Betörésbiztosítás.						
Kifizetett károk és költségek, levonva viszontbiztosítási károk és költségek	32.444	75				
Függőben maradt károk tartaléka	37.258	67	276.721	55		
Szerzési és igazg. költségek a viszontb. rész utáni bevétel levon.	119.125	27	15.763	06		
A következő évek készpénz-díjtartaléka	500.000	—				
1913. évi nyereség						
			792.131	91		
			2.253.051	50		
			29.052.466	63		

VAGYON.

Központi pénzkészlet	602.740	47
Értékpapírok és kamatozólag elhelyezett tőkék:	47.101.025	06
külön kimutatás szerint	3.748.550	—
Tiszviselők és szolgák nyugdíjalapjának értékei:	99.105	33
Ormody Vilmos-alap értékei:	42.882	90
„Ormody Vilmos-alap értékei:		
Első magyar általános biztosító társaság „Tűzoltók segélyalapja” értékei,	66.503	13
letételek a m. kir. állampénztárban	178.147	56
Államkassza értékei	1.027.700	—
Létszámított vállalkozások értékei	5.088.714	83
Társasági házak	3.818.027	28
Külföldi adósok: { a) Pénzkészlet és maradványok a képviselőtestületnél	1.725.210	50
{ b) Maradványok idegen-biztosító intézeteknél		
1913. évi nyereség	68.518.565	86

Mérlegszámla 1915. december 31-én.

Korona	Hil.
8.000.000	—
8.000.000	—
1.613.382	69
2.600.000	—
11.000.162	20
1.549.563	90
1.642.949	05
17.100.912	59
397.890	—
3.750.214	03
1.018.139	63
1.730.993	63
5.045.498	09
68.518.565	86

TEHER.

Részenvalóságok	
Nyománnyartalékok	
Külön tartalék	
Jégbiztosítási külön tartalék	
Készpénzdíjtartalék a viszontbiztosított rész levonása után	
A háboru folytán el nem számolt külföldi díjazások díjtartaléka	
Függő károk tartaléka	
Külföldi hitelezők:	
a) a magyar hadikölcsönökből jegyzett kötvényekre	15.000.000
b) egyéb követelési maradványok	2.100.912
Előbbi évekről eddig fel nem vett osztalékok	
Tiszviselők és szolgák nyugdíjalapja	
Külföldi alapok:	
Pénzkészlet és maradványok a képviselőtestületnél	
1913. évi nyereség	
Az idel hozzájárulásokkal 3.463.813 kor. 84 fillérre emelkedett.	
A matematikai mérlegben szereplő külön alappal, valamint az idel hozzájárulással 5.233.367 kor. 71 fillérre emelkedett.	

II. Életbiztosítási üzlet.

Ötvenharmadik évi zárszámla 1915. január 1-től december 31-ig.

KIADÁSOK.		BEVÉTELEK.	
	korona	fill.	
Viszaváltott kötvényekért	2,636,423	59	korona fill.
Haltásutalványok után kifizetett kárösszegek	6,255,273	57	180,818,022 76
Lejáró kifizetési kötelezettségek	6,302,258	28	
Kiházasítási költségek	73,522	86	
Kiházasítási költségek közzétételére díjazottak	2,595,071	78	1,081,561 18
Függőben levő károk és díjvisszatérítések tartaléka	1,367,376	85	24,504,180 42
Függőben levő kiházasítási költségek tartaléka			198,114 51
Évnyitókért	3,982,448	18	803,043 12
Bélyegért	541,673	78	26,176,890 28
Irodai bér, postadíjak, nyomtatványok, uti- és egyéb költségek	1,101,247	74	
Tiszti fizetések	485,787	04	
Adóért	380,505	45	2,660,952 62
Orvosi díjakért	89,527	91	
Szervezési és díjbehajlási költségek	52,978	78	
Behajthatlan tartozások leírása	94,247	68	1,518,551 46
Kiszorított biztosítások tartaléka	70,434	25	776,796 74
Díjartalék az év végén	4,000	—	
1915. évi nyereség	100,347,555	03	
	1,950,425	49	2,295,345 20
	215,242,084	56	215,242,084 56

VAGYON.		TEHER.	
	korona	fill.	
Értékpapírok és kamatozólag elhelyezett tőkék külön kimutatás szerint	162,308	55	korona fill.
Tulajdonosi csoportok értékpapírjai:	71,527	40	190,347,555 03
Államkassza	1,486,623	91	1,620,758 90
Jelzálog-kölcsönök	389,900	—	862,081 93
Kötvénykölcsönök	25,001,052	—	2,605,071 78
A központ tartozása folyószámlán	1,780,908	68	1,967,376 85
Vésztő- és kölcsönök és mások tartozásai	8,038,827	02	71,680 38
	198,080,319	53	20,479 96
			74 69
			4,000 —
			182,219 93
			1,950,425 49
			199,080,319 53

Budapest, 1915. december hó 31-én.

Frank Henrik, a központi könyvezés főnöke.

Balaban Adol, **Berzeviczy Albert,** **Gergely Tódor,** **Hajos József,** **bárá Harkany Frigyes,** **Ornody Vilmos** **gróf Zichy János.**

A fenti zárszámlákat és mérlegeket megvizsgálva, azokat a törvényben s az alapszabályokban meghatározott elvek szerint készültnek és egyes tételeit a fő- és segédkönyvekkel teljesen megegyezőnek találtuk.

Budapest, 1916. március hó 23-án.

Vard-Bélaösvy Konrád, **Litáns Adolf,** **Németh Tivadar** **bárá Radvánszky Géza,** **bárá Uechritz István.**

A felelős bizottság.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

**Egyházi
szentedények,**

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók,
keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Arjegyék
2000 rajza
ingyen és
bermentve!
Pontos ki-
szolgálat!
Jutányos
árak!

készletek valódi 13 próbás
ezüsthől és I. rendű alpacca-
ezüsthől, jubileumi disztargyak
résztartozéka is!

Javításokra és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok

**Polgár
Kálmán**

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

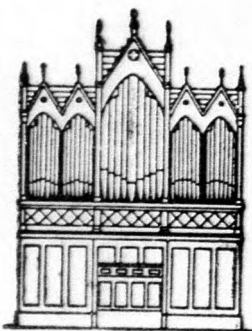
BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-u!ca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérenemű, úri-divat és szabó üzlet.

Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb
kivitelben, valamint teljes úri kelen-
gyéket mérték után.

8.-10.

RIEGER OTTÓ

gőzüzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb
orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

**BUDAPEST X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi
udvari szállító. —**

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításán kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló
tisztá legnyomású orgonászerű (pneumatikus), tartós, nemes hangú orgonákat szállít.

40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”,
amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája. 80 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltebb árban teljesít.
Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal
kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

1988—1916. szám.

**A tiszántúli református egyházkerület Nagytiszteletű
Esperesi karához.**

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi március hó 14-én 31.188. szám alatt a háborús paedagógiai emlékek megőrzése tárgyában a kir. tanfelügyelőkhöz és az állami iskolák gondnokságaihoz, továbbá a községi iskolaszékekhez intézett és a Néptanítók Lapjában is megjelenő körrendeletét oly kéréssel küldöm meg, hogy a fenhatósága alatt álló népiskolákra vonatkozólag lehetőleg hasonló módon intézkedni méltóztassék.

Atyafiságos szeretettel vagyok
Debreczen, 1916. évi április hó 26.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi magyar kir. minisztertől.

31.188—1916. VII—b. szám.

Valamennyi állami és községi kisdudóvodának, népiskolának, továbbá valamennyi kir. tanfelügyelőségnek és tanfelügyelői kirendeltségnek.

KÖRRENDELET

a háborús emlékek gyűjtése és földolgozása tárgyában.

Huszdik hónapja tart immár a világháború. Ez az idő eseményekben végtelen gazdag volt és minden téren nagy és gyökeres változásokat okozott. E páratlan küzdelemben a magyar méltón állta meg helyét s mi, akik itthon dolgozunk, egyrésztől felemelő tudattal és erős bizalommal munkáljuk küzdő legsajátosabb érdekeit, másrésztől azonban tekintünk lecsajátosabb munkakörünkben máris a jövőre, ennek teendőire irányul. Evégből keressük az okok és okozatok közti összefüggést, az események magyarázatát, általánosabb, világosabb nézőpontra csak ezen az úton juthatunk. A szoroson vett népoktatás terén a községek életére, különösen az iskolák viszonyaira, a tanítók és gyermekek munkájára kell irányítanunk figyelmünket és a mai állapotok, eredmények számbavételéből kell megállapítanunk a jövő feladatait. E téren ma a következőket tapasztalhatjuk:

I.

1. Hazánk egyes helyein a *községek* külső képe megváltozott azáltal, hogy:
ellenséges csapatok részben vagy teljesen feldúltak, saját seregünk lebontott és átalakított épületeket, új épületek, barakkok keletkeztek. A községekben vagy annak határában ütközet volt, hosszabb csata dült. Ellenséges csapatok, saját katonaságunk

hosszabb vagy rövidebb időre megszállta a községet stb.

2. Az országban a férfilakosság nagyrésze bevonult katonának, ezek helyét nők és gyermekek foglalták el. Ez megváltoztatta:

a termelés módját és néhol eddig kisebb mértékben termesztett növények nagyobb, eddig nagyobb arányokban termesztettek kisebb méretű termesztését okozta. Az itt-ott bevetetlenül maradt szántóföldet más gondos kezek művelik meg, csökkent az állatállomány, emelkedtek az árak, megváltozott az élelmezés, megváltozott az életmód, bizonyos foglalkozások kivésztek s új foglalkozási ágak keletkeztek stb.

II.

1. Az ország egyik-másik helyén a háború viharai elsöpörte az *iskola* épületét összes berendezésével és felszerelésével, máshelyt az épület megmaradt ugyan, de a bútor, felszerelés, irattár, anyakönyvek s minden más emlék elveszett.

2. Igen sok helyen az iskola átalakult laktanyává, raktárrá és a tanítás más nyilvános épületben és magánházakban folyt tovább vagy rendszeresen, vagy az új helyiség befogadóképessége szerint több-féleképen módosítva.

3. Az iskola hiányos elhelyezése, a tanítók megesökkent létszáma és a megzavart közállapotok folytán szükségessé váltak:

osztályösszevonások, a tanév megrövidítése, a napi tanítási idő megváltoztatása, külön szünetnapok engedélyezése. Változtatni kellett a tananyag-beosztáson, a tanmeneten és a módszeres feldolgozáson. Egyes tárgyak nem tanítottak. Egyes osztályokban nem volt tanítás. Egyes iskolák szüneteltek.

III.

1. A *kisdudónevelő intézetek* gyermekei a községben, a családban élnek s a környezet hat rájuk is. A háború visszhangra talált lelkükben s érzéseiket ösztönszerűen kifejezik: játékaikban, foglalkozásaikban és ösztönszerű rajzaikban.

2. Ezenkívül az óvónő irányítja a gyermekek lelkét:

háborús versekkel, beszélgetésekkel, foglalkoztatásokkal, dalokkal és játékokkal.

3. Végül az óvodás gyermekek számára létesültek:

napközi otthonok, kaptak ellátást, ruhát s szerepeltek a jótékonykodás szolgálatában álló gyermekünnepeken stb.

IV.

1. Az *elcni népiskola* gyermekei már jobban megértik a felnőttek gondjait, bajait: részt vesznek a felnőttek örömeiben, bánatában, lelkesednek és okoskodnak a felnőttekkel mindazon, ami a tömeglelket éppen foglalkoztatja. Élénk képzelőtehetségükkel kitalálnak:

játékokat, meséket, készítenek hadieszközöket, rajzolnak és írnak a háborúról.

2. A tanító is keresi nevelő-oktató munkájában az étellel való érintkezést és szoros kapcsolatot. Hozzájárul ehhez a gyakorlati élet, a család érdeke s oly feladatokat tűz a gyermek elé, melyek béke idején csak mint kivételek fordultak elő. Mindezek a körülmények megváltoztatták a gyermek szabad idejének felhasználását és módosították iskolai munkásságát.

A) Szabad idejükben a gyermekek gyűjtenek szederlevelet, csalánt, gyógynövényt, gyümölcsöt (vadon termőt), gombát, gubacsot, kalászt, fahulladékokat, fémet, vakoknak, rokkantaknak és árváknak adományokat, katonáknak karácsonyi ajándékot stb. Ezenkívül kötnek téli ruhát, varrnak és foltoznak fehérneműt, tépést készítenek, árúsítanak jelvényeket és érmekeket, ápolnak beteget és segédkeznek az ápolásban, gondozzák kisebb testvéreiket, rendbentartják a lakószobát, a házat, az udvart, gondozzák a háziállatokat, nevelnek baromfit, nyulat stb. Órzik az állatokat a legelőn. A konyhakertekben ásnek, vetnek, kapálnak, gyomlálnak, öntöznek. A gyümölcsösben ápolják a fákat, irtják a rovarokat, szedik a gyümölcsöt. Segédkeznek a szőlőmunkákban, segítenek a szántásnál, aratásnál, cséplésnél, kukorica-fosztáskor, különösen pedig az őszi nagy betakarításnál. Részt vesznek a rét- és erdőművelés munkáiban; fafuvarozásban, szénégetésben. Javítják és újjakkal pótolják az egyszerűbb házieszközöket. Segédkeznek a kisipar összes ágaiban. Önállóan értékesítenek terményeket s részt vesznek a kereskedésben. Pénzt gyűjtenek és kezelnek, hadikölcsönt is jegyeznek, részt vesznek gyermekünnepélyeken.

A gyermekek mindezekben a munkákban gyakorolják a hazafiúi erényeket, bensőségebben forrnak össze a hazai röggel, a szülői házzal, a családdal, türelmesebbek és szolgálatkészebbek lesznek, megszeretik a munkát, ügyesednek, megtanulják értékelni a munkát és a különböző anyagokat, belátják a tudás hatalmát és a becsületesség erejét, tanultabbak és jobbak akarnak lenni és vigaszul szolgálnak a bánkódó anyáknak.

Másfelől akadnak azonban olyan gyermekek is, akik az apa és anya távollétében s a felügyelet teljes hiányában, a megváltozott társadalmi rend zavarában, rossz útra tévednek, rosszkodnak, henyélnek, csavarognak, szitkozódznak, káromkodnak, verekednek, dohányoznak, isznak, lopnak, erkölcsileg elzültenek rontják kisebb testvéreiket és társaikat, a gyermekbírótság elé kerülnek s növelik az aggódó anyák gondját és bánatát.

B) Az iskolai életben szintén észlelhető a megváltozott viszonyok hatása. A gyermekek egyrésze szorgalmasabban jár az iskolába, szívesebben dolgozik és tanul, istenfélő, jobb és komolyabb. Vágyakozik a kertbe, ott dolgozik, érdeklődik a földrajz és természettudományok iránt, figyel és tanul. Másfelől azonban iskolakerülők is akadnak, akik megakasztják a tanítás rendes menetét, ha pedig eljönnek az iskolába, féktelenek és zabolátlanok. Ezek a tanulók az erkölcsi nevelés szempontjából súlyos feladat elé állítják a tanítót.

A nevelésre és oktatásra az élet a maga, sokszor kérlelhetetlen tényeivel szokatlan hatást gyakorolt,

a tanításban az életelvűség nagyobb mértékben érvényesült.

1. A hadbavonult apa, testvér búcsúja, az otthon maradt szülők, anya fájdalom, aggodalma, a harctérről a családhoz érkező figyelmeztető, kérő, búcsúzó levelek, a hős kitüntetése feletti öröm és büszkeség vagy jeltelen sírbuszállásának megrendítő híre, azok az önkénytelen sóhajok, fohászok és az anya imái, mindezek nyomában járó bensőségebb családi élet, bizonyára erős hatást gyakoroltak a gyermekek vallási és erkölcsi életére és kedélyére és ezeket a hatásokat maga a tanítás, különösen a hitoktatás értékesítette is.

2. A magyar nyelvű az olvasmányok kiválogatásában (hadiköltészet, tábori levelek, harcok leírása, közállapotok festése) és tárgyalásában, valamint a fogalmazványok előkészítésében és irányításában aktuális szempontok vezették a tanítót.

3. A számtan és mérés tanításában bizonyára gyakran foglalkoztak hadi árakkal, hadseregek létszámával s más háborús vonatkozású példákkal.

4. A beszéd- és értelemgyakorlatok során alkalom kínálkozik a gyermek gondolkodásának és véleményének megfigyelésére és irányítására.

5. A földrajz, történet és a polgári jogok és kötelességek tanításában sok olyan kérdés iránt érdeklődnek a gyermekek, melyek nem estek ugyan a népiskolai tanterv keretébe, melyek tárgyalása elől azonban időszerűségüknél fogva nem zárkozhatik el a tanító. Ezen kérdések megvilágításához külön szemléltető eszközöket keres és készít a tanító (térképek, terepek, fegyverek, hajók, erődítések, lövegek stb.) és külön tanítási eljárásokat eszel ki, melyek igen érdekes tanulságai az iskolai életnek.

6. A természettudományi tárgyak, az egészség-tan és a gazdaságtan tanításában az étellel való közvetlen érintkezés (egészségügyi intézkedések végrehajtása, szabad természetben végzett munka és megfigyelés stb.) új feladatot és új módszeres megoldást vetnek fel, melyek a jövő békés munkásságában is haszonnal értékesíthetők (kertészkedés, iskolai kertek).

7. A művészi tárgyak közül különösen az ének tanításában a tanítók bizonyára keresték a kapcsolatot az étellel és tanították a különböző katonadalokat. Ezek feljegyzése s különösen a rajzban bizonyára ezer változatban kifejezésre jutott háborús vonatkozások megőrzése nagy fontosságú.

8. A kézügyesség gyakorlati irányba terelődött s a tanulók alkotó tevékenysége valószínűleg sok újat termelt.

9. Végül a testgyakorlás is gazdagodott sok hadi játékkal és katonai gyakorlattal.

V.

Az *ismétlő iskolák* tanulói már benne vannak az élet forgatagában s így a háború alatt annyira megszaporodtak iskolán kívüli kötelességeik, hogy az iskolai kötelességeknek csak nagyon nehezen tudtak megfelelni. Akik azonban iskolába jártak, bizonyára szintén:

kötöttek és varrtak a katonák részére, mint inasok és gazdasági munkások dolgoztak a hadbavonult felnőttek helyett is és az iskolában tanulták

szakmunkájuk háborús vonatkozású anyagát. Ebben a munkában sok új, értékes gondolat vetődött fel, mely a megőrzése érdemes.

VI.

Az ifjúsági egyesületek tagjai nagyjából részben hadbavonultak vagy hadi munkát végeznek s így az egyesületi élet legtöbb helyen szünetelt, ahol azonban tovább működhetett az egyesület, bizonyára szintén sok értékes munkáról tanuskodnak a feljegyzések.

VII.

1. A tanítószemélyzet férfitagjainak egyrésze a háború kezdetén vagy később bevonult, állásukat más tanítók, tanítónők, nyugdíjas tanító, pap, óvónő, vagy más önként vállalkozó foglalta el. Sok helyt összevonással pótolták a hadbavonultakat, néhol azonban tanító nélkül maradt az iskola.

2. A hadbavonult tanító arctérre került, megsebesült, beteg lett, hősi halált halt, fogságba került, eltűnt, kitüntetését kapott, rokkant lett stb.

3. Az itthonmaradt tanítószemélyzet fokozottabb munkát végzett azáltal, hogy:

több osztályt, több gyermeket tanított, segédkezett a közigazgatási munkákban, vezetett kórházat, beteget ápolt, hadi munkát végzett, részt vett a népelelmezés irányításában, liszt- és kenyérjegyek, hadisegélyek kiosztásában, vezetett napközi otthont, tanított rokkantakat, tartott fölolvásokat és előadásokat, rendezett gyermekünnepélyeket, gyűjtött adományokat, árusított hadi jelvényeket és érmeket, segített a sajtótermékek cenzurálásában, hadikölcsönt jegyzett, fizetéséből áldozott, legfőképpen pedig megnyugtatta, bátorította, tanította a népet és képessé tette azt a háború diadalainak és nyomorúságainak a nagy időkhöz méltó módon való átélésére.

VIII.

Az iskolaszékek és gondnokságok sok helyen bizonyára rendkívüli munkásságot fejtettek ki az iskolák működésének és a tanítók és tanulók munkájának zavartalan folytatása érdekében.

*

A népoktatás terén minden tényezőnek arra kell törekednie, hogy egyfelől a tanítás művészetével elefedtesse a tanulókkal a háború szomorú képeit, megóvja őket annak káros hatásaitól, másfelől arra is, hogy a háború emlékei kitörölhetetlenül vésődjenek az ifjúság lelkébe és okulására szolgáljanak későbbi nemzedékeknek. Hogy a mostani rendkívüli idő nagy emlékei az iskolában is megőriztessenek és a jövőben nevelési szempontból gyümölcsöztesse őket legyenek: felkérem a hazánk népoktatása terén működő összes tanerőket (tanítókat, tanítónőket, óvónőket), az iskolaszékeket és gondnokságokat, hogy a fentebb körülvonalt keretben, a felsorolt szempontokat — és az azokkal kapcsolatban a változó helyi viszonyok szerint még bizonyára felmerülő újabb szempontokat is — tekintetbe véve, jegyezzék fel és gyűjtsenek össze minden adatot, mely a községre, különösen pedig az óvoda és iskola életére jellemző, a nevelésben értékesíthető.

A) Kívánatos tehát, hogy minden népnevelési intézet fektessen fel könyvet, melyben a község és az iskola háborús időszakának eseményei feljegyezve, alapot létesít az iskola történetéhez. Ez a munka tovább folytatva és a múltira visszamenőleg kiegészítve, idővel hűségese tükre lesz az iskola fejlődésének. Kedvező viszonyok mellett az iskola története kibővíthető a község művelődési történetévé, valamikor pedig nevelés- és műveltség-történeti szempontból fontos kútforrássá lehet.

B) Allítsa össze minden intézet azon számszerű adatokat, melyek az iskolának a háború szolgálatában kifejtett tevékenységét, valamint a tanítószemélyzet és a gyermekek háborús munkáját megrögzítik. (Lásd az alábbi kérdőívet.)

C) Létesítsen gyűjteményt a tanulók dolgozataiból, rajzaiból és munkáiból; a tanító munkáiból és minden az iskolában értékesített vagy később értékesíthető háborús emlékből.

D) Azon intézetek, melyek évi jelentéseiket nyomtatásban teszik közzé, az eredményről számoljanak be értesítőikben; hogy más iskolák is okulhassanak belőle. Az értesítők egy példányát az Országos Pedagógiai Könyvtár és Tanszermúzeumba küldjék be.

E) A tanítók és óvónők kísérjék figyelemmel és jegyezzék fel a kisdedővő és az iskola megváltozott körülményei között sokszor szükségparancsú rendkívüli intézkedések következményeit, különösen a vallás-erkölcsi és testi nevelésben, valamint az egyes tárgyak tanításában önként kínálkozó és tudatos alkalmazott segédeszközöket (diadalok, ünnepélyek, sebesültek ápolása, adományok gyűjtése, gazdasági munkák tömeges végzése, kertészkedés, női kézimunkák, szabadban való tartózkodás, természeti megfigyelés stb.) és újabb tanítói fogásokat (több osztály összevonásánál az idő megrövidítésével alkalmazott eljárásokat stb.) és a legfontosabb tapasztalatokat a tanítótöbbségi üléseken beszéljék meg, ezekről tegyenek jelentést, illetőleg számoljanak be a pedagógiai irodalomban.

Az ekképen összegyűjtött anyag nemcsak értékes emlék és érdekes tanítási eszköz, hanem gondozva és megőrizve, bármikor felhasználható tudományos feldolgozásra, országos kiállítás céljaira vagy háborús emlékek múzeumának létesítéséhez.

Végezetül felkérem az érdekelt tanügyi hatóságokat, mozdítsák elő a tanítószemélyzet ebbeli munkáját, különösen pedig teljes bizalommal fordulok a kir. tanfelügyelőkhez, hogy iskolalátogatásaik alkalmával ne csak buzdítsák a tanítókat és az illetékes helyi tényezőket, hanem szolgáljanak tanáccsal, útbaigazítással és ahol szükséges, támogassák is törekvéseikben, hogy a megpróbáltatás e nagy napjaiban egyfelől a gyermekek és a tanító között létrejött benső viszonynak és a társadalomnak az iskolához való közeledésében rejülő érdekek, másfelől az iskolának az élet feladataihoz és követelményeihez fokozottabb mértékben való alkalmazkodásában mutatkozó nemzetnevelői törekvésnek állandósításával és az ezekből származó tanulságok értékesítésével tudatosabban előkészülhessünk a jövőben reánk váró nagy feladatokra.

Budapest, 1916 március 14.

Jankovich Béla s. k.

Melléklet a 31,188—916. VII—b. számú rendelethez.

Kérdő-ív.

.....vármegye..... község.

Az iskola jellege..... tanév.

Az intézet saját otthonából háborús ok miatt ki volt-e telepítve?.....

A kitelepítés után az intézet helyiségei minő célra használtattak?.....

Hol volt elhelyezve az intézet (óvoda, iskola)?.....

Okozott-e ez külön kiadást s mekkora volt az?.....

Mikor kezdődött a tanév, — meddig tartott?.....

Hány gyermek látogatta az óvodát?.....

az iskola I., II., III., IV., V., VI. osztályát?.....

az ismétlő iskolát?.....

Az előző tanévhez viszonyítva, mennyi volt osztályonként a gyarapodás, csökkenés?.....

Hány tanítói (óvónői) állás van az intézetnél szervezve?.....

Hány tanerő tanított?.....

Hány tanerőt kellett helyettesíteni?.....

Kik voltak a helyettesek (névés képesítés)?.....

Mennyibe került a helyettesítés?.....

Tanított-e valaki ingyen?.....

Hány tanító teljesített hadi szolgálatot?.....

Név szerint kik és milyen rangban?.....

Hány tanító halt hősi halált?.....

Hány sebesült meg?.....

Hány került hadi fogságba?.....

Hány kapott kitüntetést és milyent?.....

Mely osztályok szüneteltek és meddig?.....

Mely tantárgyaknak tanítása szünetelt ideiglenesen vagy maradt el teljesen?.....

Mely osztályok vonattak össze?.....

Mely tantárgyak tanítottak redukált óraszámú?.....

Hogy hatott a háború az iskolalátogatásra?.....

Hogy hatott a tanulók értelmi haladására?.....

Hogy hatott a tanulók magaviseletére?.....

Hogy hatott a tanulók szorgalmára?.....

A tanítók mennyit jegyezték hadikölcsönre?.....

A tanulók mennyit jegyezték hadikölcsönre?.....

A tanítók mennyi pénzadományt ajánlottak fel hadi célra? mennyit más jótékony célra?.....

A tanulók mennyi pénzt gyűjtöttek hadi célra? mennyit más jótékony célra?.....

A tanulók mi és mennyi értékűt gyűjtöttek:.....

a) ruhaneműekben.....

b) élvezeti cikkekben.....

c) különböző anyagokban?.....

Más úton és miben segítette elő a tanító és a tanuló a hadicélt?.....

Az ifjúsági egyesület szolgálta-e a háború célját és miben?.....

Jegyzet: Ezen adatokat úgy az 1914—15., valamint az 1915—16. tanévről kell összegyűjteni és külön-külön íven összeállítani. Amennyiben egyik-másik helyen olyan adatok állanak rendelkezésre, amelyek a fenti kérdésekbe be nem illeszthetők, ezeket az ív végén kell külön feltüntetni. Az egyes intézetek által ekképpen összeállított adatokat csak a háború befejeztével kell az illetékes kir. tanfelügyelőhöz betérjeszteni, mire nevezve külön felhívás fog a Néptanítók Lapja útján kiadatni.